

بررسی و تحلیل باغ های ایرانی برگرفته از آیین های دینی و مذهبی نمونه موردی باغ شازده ماهان

مهدی شریفی^۱، مصطفی مهدوی کیا^۲*

۱- گروه معماری. واحد دورود. دانشگاه آزاد اسلامی دورود. ایران (mahdisharifi76@yahoo.com)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری. واحد دورود. دانشگاه آزاد اسلامی دورود. ایران (Mmahdavikia721@gmail.com)

چکیده

براساس اندیشه رایج، باغ ایرانی در سراسر تاریخ به عنوان یکی از بهترین الگوهای منظر سازی، محصول تعامل سازنده انسان ایرانی در مواجهه با طبیعت است. در این مقاله ابتدا با مطالعه باغ های ایرانی به ویژه دوره اسلامی و بررسی کلی و فضای کالبدی باغ (آب و گیاه و ...) به بررسی عناصر باغ پرداخته شده است. به نظر می رسد عناصر باغ شازده ماهان ریشه در اندیشه ها و آرمان های پشتهوانه آنها داشته باشد. این تحقیق از طریق تحلیل کالبدی- فضایی باغ شازده ماهان و انطباق با مفاهیم دینی و مذهبی صورت گرفته است.

هدف این تحقیق آن است که نشان دهد باغ شاهزاده ماهان بیش از آنکه تجلی اقلیم و ادوار تاریخی باشند، جلوه اندیشه ها و باورهای آدمیان بوده و ساختار کالبدی باغ ها با تغییر اندیشه دینی (آرمان ها و باورها) دچار تحولات شگرف شده است. این نتایج نشان دهنده این است که، باغ ایرانی نظامی حکیمانه و کمال گراست که اصول توجه به سازماندهی فضایی مؤثر بر تصویر ذهنی افراد در باغ شاهزاده ماهان را به نحوی در خود جای داده که نیازهای فیزیکی استفاده کنندگان را برآورده می سازد، و به بعد معنوی آن توجه شده است. همین مسئله باعث بقا و تداوم آن در طول زمان و شاخص شدن آن به صورت مجموعه ای واحد شده است.

واژه های کلیدی: باغ ایرانی، اصول دینی آیینی، عناصر معماری، باغ شازده ماهان.

۱- مقدمه

باغ، آرمانی ترین و خوشایندترین فضای معماری در ایران به شمار می آمده است. زیرا کمبود آب و فضای سبز در بسیاری از نواحی کشور به ویژه نواحی مرکزی و جنوبی کشور موجب می شد که باغ به عنوان فضایی سبز و آرامش بخش، محل مناسبی برای سکونت و گذراندن اوقات فراغت به شمار آید [۱]. به گواهی تاریخ، طراحی و اجرای این فضای معمارانه مصنوع و طبیعی همواره مورد توجه پادشاهان و مردمان این سرزمین بوده است. سه رکن آب، گیاه و ساختمان که سه جزء ثابت همه باغ ها هستند و در هر فرهنگ به گونه ای خاص به آنها پرداخته شده است، نشان از ظهور اندیشه های اسطوره ای و دینی در طراحی باغ های ایرانی داشته است. درمورد نحوه طراحی و شکل دهی باغ ایرانی تفسیرات گوناگون و بررسی های صورت گرفته است. علل شکل گیری باغ را طیفی از الزامات کالبدی و اقلیمی، اقتصادی، سکونتی و... تا تأثیر تفکرات اساطیری، اعتقادی و آیینی در بر می گیرد. مبانی نظری و اندیشه های دینی هر دوره بر شکل گیری باغ های ایرانی به عنوان بهشت عینی و زمینی همواره اثرگذار بوده است [۲]. از اینرو باغ اسلامی از آغاز تا حالا دارای عناصر مشترک بوده است. آب و گیاه عناصر طبیعی هستند که به عنوان نشانه های الهی محسوب می شوند.